

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
Інститут математики, економіки та механіки
Кафедра загальної психології та психології розвитку особистості
Наукове студентське товариство «Розквітання»

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ У РАМКАХ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ «РОЗКВІТАННЯ-7»

«Розгорнуті плечі - то є початок твоїх крил»

м. Одеса - 2014

ББК 47.1

Р 63

УДК 218.6:113.2

Редакційна колегія:

Кіресва Зоя Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, заступник директора ІМЕМ, завідувач кафедру загальної психології та психології розвитку особистості ОНУ імені І.І. Мечникова.

Буганова Ванда Миколаївна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психології розвитку особистості ОНУ імені І.І. Мечникова (відповідальний редактор).

Рекомендовано до друку Вченою Радою ІМЕМ Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Р 63 Розвиток особистості у рамках просторово-часової організації життєвого шляху// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців «Розквітання-7». 24-26 квітня 2014 року. Одеса, - Принт-мастер, 2014, 200 стор.

Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
2014 р.

Людмила Малинівська, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри охорони праці та цивільної безпеки

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НС

Актуальність теми зумовлена тим фактом, що екстремальні умови, у яких може перебувати людина, зазвичай, викликають психологічну і емоційну напруженість. В одних випадках це супроводжується мобілізацією внутрішніх життєвих ресурсів, а в інших - зниженням і навіть зривом працездатності, погіршенням здоров'я, фізіологічних і психологічних і стресових явищ. Залежить це виключно від індивідуальних особливостей організму, умов праці та виховання, поінформованості про події й, розуміння ступеня небезпеки. В усіх життєвих важких ситуаціях

вирішальну роль грає моральний і психічний стан людини. Вони визначають готовність до усвідомлених і впевнених дій у будь-яких критичних ситуаціях.

Метою статті є визначення деструктивних особистісних рис, які виникають під впливом екстремальних умов діяльності, а також психологічних факторів, що мають бути підґрунтям психологічної компенсації в процесі подолання людиною життєвої кризи внаслідок її перебування у надзвичайній ситуації.

Як зазначають ряд дослідників, під впливом стресогенних факторів існує ризик виникнення патологічних змін в структурі особистості, які є підґрунтям розвитку особистісних дисгармоній. Таким чином, певні особливості особистості створюють психологічну основу стресової нестійкості особистості в небезпечних та стресових умовах. З іншого боку, такі риси як: висока предметна активність, інтелектуальна продуктивність, інтернальний локус контролю, позитивне ставлення до себе і до інших, низькі показники емоційності, здатність до саморегуляції та використання внутрішніх ресурсів особистості підвищують морально-психологічну стійкість особистості під час НС. При аналізі надзвичайної ситуації, слід брати до уваги не тільки її об'єктивні особливості, але й відбиття ситуації у свідомості людини, значущість її потреб, задоволення яких знаходиться під загрозою, оцінку власної здатності впоратися з ситуацією, подолати її на ґрунті попереднього досвіду чи вироблення нових, інноваційних форм поведінки. Н.Н. Привалова та В.І. Сухоруков, вивчаючи розлади регуляції вищих психічних функцій, визначили наступні нейропсихологічні маркери психічної адаптації [1]. У осіб з високим рівнем когнітивного та соціального функціонування було відмічено високу самооцінку, підвищений фон настрою, більш диференційоване сприйняття міміки при зниженій здатності до сприйняття емоційних І стимулів, що свідчить про більш високий рівень функціонування передніх / відділів кори лівої півкулі порівняно з правою. Досліджуючи психологічні аспекти психосоматичних розладів, А.В. Василь'єва та інші виділяють ¹ такий показник емоційно-вольової стійкості людини як оптимістичність Іі доводять, що ступень вираженості оптимізму обернено пропорційний ступеню подавлення емоцій, яке, в свою чергу, пов'язане з виникненням

тривожно-депресивних розладів, почуттям розгубленості, втрати самоконтролю [2]. Зокрема, Т.І. Макарова та В.К. Верещагин вважають,

що значущими факторами емоційної стійкості є показники самопочуття активності та настрою людини. Вони встановлюють закономірності впливу і взаємозв'язок між стресостійкістю, особистісною тривожністю та наявністю акцентуацій особистості: високий рівень особистісної тривожності (і відповідно низька стресостійкість) була виявлена у осіб і вираженими акцентуаціями характеру [3].

Як зазначають ряд дослідників, подолання психологічної кризи, пов'язаної з перебуванням людини в екстремальних умовах, стає можливим завдяки дії духовно-ціннісного фактору. Психологія станів об'єднує колосальний досвід світової психологічної науки у дослідження психічних станів. Проблему оптимальних станів людини розглядав Е.П. Ільїн. А.О. Прохоров займається й розробкою психології неврівноважених станів. Психологія станів включає й розгляд окремих видів станів, зокрема, що виникають у надзвичайних ситуаціях. Емоційні стани у надзвичайних ситуаціях, досліджував А.О. Прохоров, А. Кемпінський та інші [5]. Українські вчені М.И. Дяченка, Л.А. Кандилович, В.А. Пономаренко зазначають важливість суб'єктивного сприйняття надзвичайної ситуації «Напружена ситуація - це коли об'єктивні умови діяльності стають напруженими тоді, вони сприймаються, розуміються, оцінюються людьми як важкі, небезпечні й т.д. Будь-яка ситуація передбачає зануреність у неї суб'єкта. Отже, напружена ситуація, як і будь-яка ситуація, що втілює у собі єдність об'єктивного і суб'єктивного. Об'єктивне - це ускладнені умови та інформаційний процес діяльності; суб'єктивні - стан, установки, способи дій в різко змінених умовах. Загальне, що характеризує напружені ситуації, - це виникнення досить складного для суб'єкта завдання, «важкого» психічного стану» [6]. Отже, перелічимо основні характеристики надзвичайної ситуації, психологічної точки зору: це ситуація крайня, з дуже великим за силою впливом, яка виходить за межі діапазону можливостей людини; це ускладнені умови діяльності які суб'єктивно сприймаються, розуміються і оцінюються людиною як важкі, небезпечні й т.д.; ситуація забезпечує появу досить складного для суб'єкта завдання; надзвичайна ситуація веде до появи стану динамічної неузгодженості і вимагає максимальної мобілізації ресурсів організму така ситуація викликає негативні функціональні стани, порушення психологічної регуляції діяльності, і тим самим знижує ефективність діяльності.

Надзвичайна ситуація небезпечна не для життя і здоров'я, несприятлива для функціонування психіки людини. Чинники, які породжують психічну напруженість, можуть у одних випадках надавати позитивне мобілізуючий вплив на людину, а інших - негативний, дезорганізуючий вплив. Нас цікавлять ресурсні стани у екстремальних ситуаціях, тому розглянемо позитивні, мобілізуючі зміни в емоційній, пізнавальній і поведінковій сфері особистості, викликані впливом таких ситуацій [7]. Можливість протистояти надзвичайній ситуації включає три складові: фізіологічну стійкість, зумовлену станом фізичних і фізіологічних якостей організму (конституційні особливості, тип нервової системи, вегетативна пластичність); психічну стійкість, зумовлену підготовкою й загальним рівнем якостей особистості (спеціальні навички дій в екстремальній ситуації, наявність позитивної мотивації); готовність (мобілізація всіх рис і можливостей).

Успішне вирішення завдань ЦЗ, особливо в умовах надзвичайних ситуацій залежить не тільки від професійної підготовки особового складу формувань населення, але і від моральної і психологічної підготовки. Єдність моральної і психологічної підготовки обумовлена: по-перше, тим, що у них один об'єкт — людина, в діяльності якої проявляються не тільки моральні, але й психологічні якості; по-друге, єдність у загальній меті — активно впливати на розум і психіку, виховувати високо свідомих, рішучих і ініціативних бійців ЦО, захисників Батьківщини. Для морально-психологічної підготовки людей велике значення має участь у комплексних навчаннях ЦО, в ході яких створюються умови, найбільш близькі до тих, які можуть виникнути у НС. Головне полягає в тому, щоб створити на навчаннях умови для активної практичної діяльності студентів, які потребують високого напруження сил, як • фізичних так і моральних. У процесі практичних занять у людей . виробляється автоматизм, навички і звички, які позитивно впливають на І стійкість їх психіки, виховується сміливість, самовладання, готовність і до виконання ними своїх обов'язків у дуже складній обстановці. і Висновок. Нормальний стан є важливою частиною всієї психічної ; регуляції та відіграє істотну роль у будь-якому вигляді роботи і поведінки. і Слід пам'ятати, що справжній рівень психологічної підготовки людей .- одне з найважливіших чинників. Найменша розгубленість і прояв страху, особливо на самому початку аварії чи катастрофи, в останній

момент розвитку стихійного лиха можуть призвести до важких, ; а й до непоправних наслідків. Передусім це стосується посадових осіб зобов'язаних негайно вжити заходів, мобілізувати колектив, показуючи особисту дисциплінованість і витримку.

Література

1. Дружинін В.Ф., Мотивація діяльність у надзвичайні ситуації, М., 1990
2. Гуренкова Т.Н., Єлисеєва І.Н., Кузнецова Т.Ю., Макарова ОЛ Матафонова Т.Ю., Павлова М. В., Шойгу Ю. С. Психологія екстремальних ситуацій. М., 1997.
3. Артюхова Т.Ю. Психологические механизмы коррекции состояния тревожности личности -Новосибирск: Новосиб. Гос. пед. ун-т, 2000. -(.' 20-22
4. Макарова Т.И., Верещагин В.К.Изучение уровня тревожности и формирование стрессоустойчивости у студентов // Материалы 55 региональной конференции, Пятигорск. -2000. —С. 206-207.
5. Давыдкин М.Н., Панюшкина Н.П.Роль биологических и социально психологических факторов в формировании невротических расстройств у военнослужащих // Актуальные проблемы психиатрии, наркологии 11 и неврологии: Сборник научных трудов Гос. науч. центр соц. и суд психиатрии. - Хабаровск, 1998. -С. 13-16
6. Пуховский Н.Н. Психопатологические последствия чрезвычайных ситуаций. -М., 2000. -285 с.
7. Яковенко СІ.Психологія людини за умов радіоекологічного лиха. -К.: Чорнобильінтерінформ, 1996. -173 стор. -Бібліогр.: 310 с.